

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ ЗА РАХУНОК ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТINCREASING COMPETITIVENESS AT THE ENTERPRISES
OF THE WINE-MAKING INDUSTRY AT THE EXPENSE OF COST OPTIMIZATION

У статті проведено аналіз поняття «конкурентоспроможність». Доведено необхідність та раціональність оптимізації витрат, як інструмента для підвищення конкурентоспроможності. Досліджено значення системи управління витратами для виноробного підприємства. Обґрунтовано, що оптимізацію витрат варто розглядати в контексті підвищення конкурентоспроможності. Встановлено шляхи оптимізації витрат, які дадуть змогу досягти ефективнішого використання ресурсів підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємства, підвищення конкурентоспроможності, витрати, оптимізація витрат, ресурси, підприємства виноробної галузі.

В статье проведен анализ понятия «конкурентоспособность». Доказаны необходимость и рациональность оптимизации затрат как инструмента для повышения конкурентоспособности. Исследовано значение системы управления затратами для винодельческого предприятия. Обосновано, что оптимизацию расходов следует рас-

сматривать в контексте повышения конкурентоспособности. Установлены пути оптимизации расходов, которые позволят достичь более эффективного использования ресурсов предприятия.

Ключевые слова: конкурентоспособность предприятия, повышение конкурентоспособности, расходы, оптимизация затрат, ресурсы, предприятия винодельческой отрасли.

The article analyses the concept of “competitiveness”. The necessity and rationality of cost optimization as a tool for increasing competitiveness are proved. The importance of the cost management system for the winemaking enterprise is investigated. It is substantiated that optimization of costs should be considered in the context of increasing competitiveness. There are ways to optimize costs, which will allow achieving more efficient use of enterprise resources.

Key words: enterprise competitiveness, increase of competitiveness, expenses, optimization of expenses, resources, enterprises of wine-making industry.

УДК 005.332.4:663.25.013:338.512–048.34

Удовиця О.Ф.

к.пед.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
та логістики
Одеська національна академія
харчових технологій

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання більшість підприємств, які належать до виноробної галузі економіки України, функціонує вкрай неефективно, що висуває на порядок денний питання пошуку шляхів підвищення ефективності управління ними. Нині вченими доведено, що підвищення ефективності діяльності підприємств галузі можна досягти за рахунок посилення конкурентоспроможності підприємства з використанням оптимізації витрат.

З урахуванням реалій сьогодення одним із пріоритетних завдань підприємства під час планування своєї діяльності є виважена та налагоджена система управління витратами, яка повинна бути орієнтована на галузь, до якої відноситься підприємство. Система обліку витрат, яка вибрана неналежним чином, може призвести до вкрай негативних наслідків, які відіб'ються на усіх підсистемах діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ефективної діяльності підприємств залишається однією з ключових у вітчизняній економічній науці, а особливо з урахуванням стану розвитку економіки сьогодні. Як один з головних елементів покращення діяльності підприємств усіх галузей економіки України можна виокремити підвищення конкурентоспроможності. Проблеми, пов'язані з цим питанням, висвітлені в наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, як, зокрема, Г.Л. Азоев, І. Ансофф, А.Е. Воронкова, О.А. Горбашко, Т.І. Гончарук,

А.П. Градов, В.Л. Дикань, С.П. Зав'ялов, Ф. Котлер, М. Мескон, М. Портер. Попри це, питання підвищення конкурентоспроможності для підприємства важко переоцінити, адже його значення полягає в тому, що воно сприяє виготовленню конкурентоспроможної продукції, реалізуючи яку, підприємство здатне забезпечити власне існування на ринку в довготерміновій перспективі, як наслідок, у збільшенні прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, а отже, у появі можливості не тільки в простому, але й у розширеному відтворенні; в появі більшої можливості для матеріального стимулювання працівників і вирішення багатьох соціальних проблем колективу підприємства; в поліпшенні фінансового стану підприємства та зниження ризиків, що здатні впливати на діяльність підприємства, в можливості зниження ціни продажу на свою продукцію, що дає змогу значною мірою підвищити конкурентоспроможність продукції та збільшити обсяг продажів, а також займати гідне положення на конкуруючому ринку, отже, можемо зазначити, що тема дослідження є актуальною.

Постановка завдання. Метою статті є визначення напрямів оптимізації витрат, а також удосконалення управління ними як елементу підвищення конкурентоспроможності на виноробному підприємстві з урахуванням сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виноробство завжди було важливою галуззю агропромислового комплексу України. Ґрунтую-

чись на найбільш песимістичних прогнозах експертів, можемо зробити висновок, що негативна динаміка в переробці винограду на виноматеріали збережеться й надалі, а виноробна галузь матиме не найкраще майбутнє. Водночас Україна має достатній потенціал для розвитку галузі виробництва та широкого асортименту продукції [1, с. 13].

До основних напрямів підвищення ефективності виробництва можна віднести:

- прискорення науково-технічного прогресу, здійснення технічної реконструкції виробництва;
- поліпшення використання виробничих фондів;
- зниження собівартості продукції;
- збільшення прибутку;
- підвищення організаційно-технічного рівня підприємства та економічної роботи на усіх рівнях управління;
- вдосконалення структури, форм організації та управління виробництвом;
- підвищення продуктивності праці;
- вдосконалення заходів підвищення конкурентоспроможності підприємства [2, с. 50].

В нашому дослідженні ми зупинимось на розгляді останнього напрямку. Сучасні економічні умови вимагають переходу України до інноваційної моделі розвитку економіки, головною задачею якої є створення та впровадження у виробництво конкурентоспроможних технологій та продукції. Потрібні поширення тенденцій впровадження нових технологічних процесів, опанування новітніх видів техніки. Науковці вважають, що саме для підприємств виноробної галузі основним засобом максимізації ефектів та водночас мінімізації ризиків і загроз є підвищення конкурентоспроможності [3, с. 97]. Оскільки поняття «конкурентоспроможність» має досить широке коло економічних характеристик, вважаємо потрібним навести його загальне визначення.

Конкурентоспроможність підприємства – це складна економічна категорія, яка може розглядатися залежно від об'єкта дослідження на декількох рівнях, таких як товар, товаровиробник/підприємство, галузь, регіон, країна або національна економіка [4, с. 7–12], а також має такі властивості, як порівнянність, просторовість, динамічність, предметність, атрибутивність, системність, об'єктивність [4, с. 17].

Як правило, поняття «конкурентоспроможність» ототожнюють зі здатністю підприємства:

- виробляти продукцію/надавати послуги високої якості відповідно до певних вимог та стандартів;
- ефективно функціонувати (тобто мати економічні вигоди від здійснення діяльності);
- задовольнити споживачів власної продукції чи послуг на вищому рівні, ніж підприємства аналогічної галузі.

Виходячи з цього, можемо зробити висновок, що для підвищення рівня конкурентоспроможності важливо виявити та класифікувати фактори

й резерви, що характеризують її рівень. Як правило, загальну кількість факторів, що здійснюють вплив на підприємство, поділяють на зовнішні та внутрішні (або такі, на які підприємство може впливати (внутрішні резерви та ресурси підприємства), та такі, які здійснюють вплив на підприємство (зовнішнє середовище, політичні та економічні умови держави тощо)). Отже, найбільш доступним джерелом підвищення конкурентоспроможності продукції та підприємства виноробної галузі загалом є активізація внутрішніх резервів підприємства. Одним з таких резервів достеменно є зниження витрат підприємства шляхом їх оптимізації [5, с. 180].

Кожен вид діяльності, що передбачає досягнення встановлених цілей, неможливий без здійснення певних витрат. Для того щоб отримати будь-який результат, слід здійснити процес витрачання. Саме тому витрати як вартісне відображення абсолютної величини спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства та досягнення ним поставленої мети, відіграють одну з ключових ролей у життєдіяльності усіх господарюючих суб'єктів.

Аби прийняти дієві рішення стосовно витрат підприємства, необхідно мати своєчасну й достовірну інформацію про його виробничу діяльність. Тобто витрати необхідно контролювати не лише в момент їхнього безпосереднього виникнення на початковій стадії виробничого процесу, але й упродовж усього процесу виробництва. Тому постає питання управління витратами, яке потребує постійного вдосконалення для підвищення ефективності господарювання і, як наслідок, для збільшення конкурентоспроможності підприємства. Управління витратами – це система цілеспрямованого впливу на склад, структуру й поведінку витрат та їх чинники на усіх етапах формування й розподілу витрат, що ґрунтується на використанні економічних законів, для підвищення ефективності діяльності підприємства на базі оптимізації рівня витрат, забезпечення його конкурентоспроможності на ринку та досягнення стратегічної мети й поточних завдань його розвитку [6, с. 146]. Тому основним завданням управління витратами є пошук найефективнішого способу використання наявних ресурсів, а саме оптимізація витрат, як наслідок, підвищення конкурентних переваг задля забезпечення ефективної діяльності.

Як правило, на систему управління витратами покладають вирішення таких задач [7, с. 52]:

- поточний контроль здійснення виробничої діяльності підприємства;
- визначення змін, обсягу та структури витрат на обсяг виробництва;
- аналіз джерел витрат;
- планування витрат на підрозділи підприємства та в розрізі одиниці продукції;

– пошук резервів економії коштів та оптимізації витрат.

Таким чином, враховуючи сучасні умови господарювання, стан розвитку економіки та специфічність виноробної галузі, доцільним вважаємо запропонувати такі напрями оптимізації витрат.

1) Постійний процес роботи з персоналом:

– оптимізація управлінського апарату (підвищений контроль за витратами, детальний облік витрат, покращення ефективності його діяльності, скорочення штату управлінців);

– постійне підвищення кваліфікації на навчання працівників;

– оптимізація кількості працівників на підприємстві;

– побудова розвиненої та сучасної системи мотивації працівників підприємства;

– оптимізація витрат на оплату праці персоналу (цей вид витрат є базовим, досягти поставленої мети можна за рахунок автоматизації виробництва та більш ефективного використання робочого часу; автоматизація виробництва так само зможе оптимізувати витрати на оновлення та розвиток виробництва за рахунок використання новітніх, більш економічних технологій).

2) Управління витратами, пов'язаними із собівартістю:

– контроль та організація виробничих запасів, як наслідок, оптимізація собівартості продукції;

– контроль причин браку на підприємстві, усунення браку та запобігання йому з метою зниження собівартості продукції за рахунок скорочення витрат від браку.

3) Контроль виробничого процесу:

– використання підприємством сучасних та більш ефективних економічних методів управління виробництвом, вдосконалення системи ціноутворення на підприємстві та фінансового механізму.

4) Ефективна робота з постачальниками та клієнтами:

– оцінка витрат з позиції клієнта (чи готовий клієнт оплачувати витрати на виробництво продукції) [8, с. 320];

– удосконалення роботи відділів постачальницької та збутової логістики.

На наш погляд, лише вжиття усіх означених заходів, а не вибіркові дії дадуть змогу підприємствам виноробної галузі мінімізувати витрати та досягти максимальних позитивних ефектів.

Тобто, як бачимо, витрати притаманні кожній ланці господарської діяльності підприємства, отже, забезпечення оптимальності витрат дасть змогу підприємству досягти зростання прибутковості, аби забезпечити стійкий фінансовий стан підприємства на ринку.

Висновки з проведеного дослідження.

У сучасних економічних умовах високий рівень конкурентоспроможності підприємств виступає гаран-

том отримання позитивних економічних результатів, а також основною умовою сталого розвитку для підприємства. Отже, дослідження можливості підвищення конкурентоспроможності підприємств є дуже важливими для економіки країни, а особливо за рахунок оптимізації витрат. Таким чином, управління витратами є важливою ланкою загального управління підприємством. Доведено, що цей процес пов'язує безпосередньо витрати, а саме їхню структуру та величину, з отриманням фінансових результатів та виступає як фактор конкурентоспроможності. Особливостями витрат як об'єкта управління є різноманітність, постійна зміна під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища, а також особливості галузі, до якої належить підприємство. Усе це ускладнює процес управління ними. З урахуванням вищевказаного для одержання максимального прибутку та зниження витрат запропоновано напрями оптимізації витрат виноробного підприємства. Комплексний підхід до використання зазначених напрямів сприятиме зростанню ефективності виробничої діяльності завдяки зниженню витрат. Отримані результати дадуть змогу підвищити конкурентоспроможність підприємства, а саме збільшити обсяги продажів продукції за рахунок зниження собівартості, саме це дасть змогу підприємству отримати додаткові кошти, які можна вкладати в розвиток виробництва, що відкриє нові можливості для розширення та розвитку виробництва, як наслідок, підвищення рівня отриманого прибутку підприємства загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Валінкевич Н.В. Сучасні чинники адаптації підприємств харчової промисловості до умов зовнішнього середовища в контексті глобальної продовольчої проблеми. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2013. № 2. С. 12–18.
2. Щаманська О.І. Основні проблеми розвитку харчової промисловості України. Економіка сільського господарства. 2010. № 9. С. 49–53.
3. Макаренко І.О. Сучасні механізми стабілізації діяльності підприємств харчової промисловості. Актуальні проблеми економіки. 2006. № 2 (56). С. 93–100.
4. Зав'ялов П.С. Маркетинг в схемах, рисунках, таблицях: учебное пособие. Москва: ИНФРА-М, 2002. 496 с.
5. Леонов Я.В., Герасименко Ю.С. Система управління витратами як фактор підвищення конкурентоспроможності. Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2010. № 1. Т. 2. С. 175–183.
6. Гончарук А.О. Методи підвищення конкурентоспроможності підприємства. Управління розвитком. 2014. № 3. С. 145–147.
7. Гончарук Т.І. Конкуренція і конкурентоспроможність: зміст і розвиток у перехідній економіці. Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 2008. 60 с.
8. Янковий О.Г. Конкуентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення. Одеса: Атлант, 2013. 470 с.

REFERENCES:

1. Valinkevych N.V. (2013) Suchasni chynnyky adaptatsii pidpriemstv kharchovoi promyslovosti do umov zovnishnoho seredovyscha v konteksti hlobalnoi prodovolchoi problemy [Modern factors of adaptation of food industry enterprises to the environment in the context of the global food problem]. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. No. 2. Pp. 12–18 (in Ukrainian).
2. Shchamanska O.I. (2010) Osnovni problemy rozvytku kharchovoi promyslovosti Ukrainy [Major problems of food industry development in Ukraine]. Ekonomika silskoho hospodarstva / Kyivskiy natsionalnyi universytet kharchovykh tekhnolohii. No. 9. Pp. 49–53 (in Ukrainian).
3. Makarenko I.O. (2006) Suchasni mekhanizmy stabilizatsii diialnosti pidpriemstv kharchovoi promyslovosti [Modern mechanisms of stabilization of activity of food industry enterprises]. Aktualni problemy ekonomiky. No. 2 (56). Pp. 93–100 (in Ukrainian).
4. Zavalov P.S. (2002) Marketynh v skhemakh, rysunkakh, tablytsakh : uchebnoe posobyе [Marketing in charts, drawings, tables: tutorial]. M.: YNFRA-M, 496 p. (in Russian).
5. Leonov Ya.V. (2010) Systema upravlinnia vytratamy yak faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti [Cost management system as a factor for increasing competitiveness]. Biuletен Mizhnarodnoho Nobelivskoho ekonomichnoho forumu. No.1. T. 2. Pp.175–183 (in Ukrainian).
6. Honcharuk A.O. (2014) Metody pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Methods of increasing the competitiveness of the enterprise]. Upravlinnia rozvytkom. No. 3. Pp. 145–147 (in Ukrainian).
7. Goncharuk T.I. (2008) Konkurentsiia i konkurentospromozhnist: zmist i rozvytok u perekhidnii ekonomitsi [Competition and competitiveness, and content development in a transition economy]. Kiev: The amount of GDP “Mria 1” LTD, 60 p. (in Ukrainian).
8. Yankovyi A.G. (2013) Konkurentospromozhnist pidpriemstva: otsinka rivnia ta napriamy pidvyshchennia [Competitiveness: assessment of the level and direction of increasing]. Odessa: Atlanta, 470 p. (in Ukrainian).

Udovytsya O.F.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management and Logistics
Odessa National Academy of Food Technologies

**INCREASING COMPETITIVENESS AT THE ENTERPRISES
OF THE WINE-MAKING INDUSTRY AT THE EXPENSE OF COST OPTIMIZATION**

The urgency of this study is determined by the fact that in modern conditions of management, most enterprises belonging to the wine-making sector of the Ukrainian economy function extremely inefficiently, which puts on the agenda the question of finding ways to improve their management efficiency. To date, scientists have proved that increasing the efficiency of enterprises of this industry can be achieved through increased competitiveness of the enterprise by means of cost optimization.

The issue of improving competitiveness for the enterprise is difficult to overestimate because its value is as follows: it promotes the production of competitive products, by implementing which the enterprise is able to ensure its own existence in the market in the long run and, as a result, to increase profits remaining at the disposal of the enterprise, and therefore, there is the emergence of opportunities not only in simple but also extended reproduction; the emergence of greater opportunities for material incentives for employees and solving many social problems of the enterprise collective; improving the financial position of the enterprise and reducing the risks that can affect the activities of the enterprise, the possibility of reducing the price of sales for their products, which allows significantly increase the competitiveness of products and increase sales and take a decent position in the competing market.

The purpose of the article is to determine directions of cost optimization, as well as to improve their management as an element of increasing competitiveness in the wine-making enterprise, taking into account the current conditions of management.

Modern economic conditions require Ukraine’s transition to an innovative model of economic development, the main goal of which is to create and introduce competitive technologies and products into production. The spread of trends in the introduction of new technological processes and the mastering of the latest types of technology are needed. Scientists believe that it is precisely for wine-making enterprises that the main means to maximize effects while minimizing risks and threats are to increase competitiveness through the cost optimization.

Thus, cost management of an enterprise is one of the important research objects especially in the financial and economic crisis; the very high competitiveness of economic entities is a guarantee of high and stable profit.